

Soha jobb gondolatot. Milyen öröm afölött, hogy most már nem áldatlanul fognak élni, mint eddig, hanem áldottan. Az áldott élet gondolata magával ragadja őket. Persze sokan alig tudják előre elképzelni a változást, mert a jegyespárok legtöbbször már évek óta közös háztartásban él, sőt gyermekeik is vannak. Különösen a gyermekek örülnek módfelett az esküvőnek.

A múlt évben akadt olyan jegyes-házaspár is, amelyiknek 12 gyermeke volt és a tucatnyi gyermek most ismét arra nógatja a szüleit, hogy menjenek újra megesküdni. Ezidén ötgyermekes család vezet a házasságok között.

A lekipásztor meglegedetten szemléli nyáját. Az örömapa szerepét a város vállalta és a forma kedvéért minden menyasszonynak hozományt is ad. A hozomány két ezüst.

A jegyesek összekuncognak. Tetszik nekik a pénz. Furcsálva nézik, nem igen látnak ilyesmit máskor. Most meg kell esküdniük a teplomban, hogy az övék legyen. Megesküdnek persze, de távolról sem a pénz miatt. Arra már megtanította őket az egyház szolgálja, hogy a lélek gazdagsága mindenekfölött való.

És huszonöt szegénytelepi jegyespár körülövezve gyermekeiktől, elindul a templomba, hogy mennyei malasztban részesüljön.

(Budapest)

Acs György

A FŐISKOLAI IFJÚSÁG DILEMMAJA

A mai főiskolai ifjúság jórészt közvetlenül a háború előtt vagy a háború alatt született. Életösszefüggéseinket csak a háború utáni hanyatlási szakaszból ismeri és így érthető ha azokkal szemben nincs hite, bizalma. A főiskolák viszont általában csak abban látják szerepüket, hogy az ifjúságból az uralkodó termelési és társadalmi rend vezető funkcionáriusait képezzék ki. A főiskolák ez állítólagos célja és a valóság közti ellentmondás egyik fő oka annak a „világnézeti válságnak“, amely oly nyilvánvaló az európai országok minden főiskolás rétegében.

A mai egyetem saját célkitűzése szerint „a kutatás és a tudomány“ intézménye. Az egyetemnek közvetlen és tervszerű kapcsolata a társadalmi termeléssel nincs. Ezt a viszonyt normális körülmények között a piac szabályozza: a munkapiac és a gazdasági lehetőségek, amelyek módot adnak a találmányok és a tudományos teljesítmények alkalmazására. Az a szakadék, ami a termelés és a tudomány között fennáll megfelel annak a szakadéknak, amely a társadalomban a vállalkozók és a dolgozók között húzódik. A főiskolai ifjúság, amely mindenkor hivatott a termelő osztály rendszerében a technikai vezetés átvételére, így speciális kiképzésben részesül, amely a nép legszélesebb rétegeitől elválasztja. A tudománynak és a termelésnek e szétválasztási rendszeréből, a tudománynak a társadalmi élettől való látszólagos függetlenségéből következnek a „tudomány szabadsága“, a „főiskolák szabadsága“, a „főiskolások szabadsága“ stb. elméletei. A jelenlegi hanyatlási szakaszban ezek az elméletek alaposan lelepleződtek. A súlyos gazdasági helyzet megtanította a főiskolásokat arra, hogy egyáltalán nem független a létük a gazdasági összefüggésektől s a főiskola leépítési rendszabályai éles ellentmondásban állnak a főiskolák szabadsága tételével. A gazdasági válsággal együtt felépő tudományok válsága igazolja a tudomány függőségét a társadalmi folyamatok egészétől.

A főiskolai ifjúság mindenütt nagyrészt a közép-, illetve kispolgári rétegekből rekrutálódik. Míg ezekről a rétegekről általában megállapítható, hogy a válság folyamán megszűntek a társadalmi lét önálló tényezői lenni, ugyanakkor a főiskolások ilyen szerepet sohasem játszottak. A

főiskolás ténylegesen nem vesz részt a termelési folyamatban. A társadalmi élethez kétféleképp kapcsolódhat: elsősorban szülei révén, akik el-tartják, másodsorban társadalmi állásával, amit betölteni vél. Szülei révén közép- vagy kispolgár, telítve ezeknek a rétegeknek minden regresz-sziv előítéletével. A jövőt illetően az a kívánsága, hogy a polgárság jó állást juttasson számára, illetve az a reménye, hogy az uralkodó osztály soraiba emelkedik. Így keletkezik az az ideológia, hogy a főiskolás különleges és felelős vezető szerepre jogosult a társadalmi életben.

A válság folyamán ennek az ideológiának az előfeltételei mindenütt megrendültek. A kispolgárság, mint önálló osztály egyrészt felmorzsolódott, másrészt a jövőt illető remények összezsugorodtak. A hanyatlás szakaszában az akadémiailag képzett erők mindinkább másodrangú szerepet töltenek be. Alantas végrehajtó-szervekké, üzemi ellenőrökké lettek, akik hivatása az összefüggések őrzetére szűkül. A mai főiskolásnak, ha van még egyáltalán reménye, úgy csak az előbbieket, amelyek gyakorlásában már semmi lehetősége az önálló tevékenységnek. A főiskolások nagy része előtt az ilyenfajta tevékenység csak mint szükséges rossz merül föl s így egyáltalán nem elégíti ki. Kiképzése hosszú időtartamával szemben aránytalanul primitív munkakör áll. S ez azt az érzést kelti benne, hogy „fölösleges ember“-ré lett, akit a termelés folyamatában már csak tűrnek. Így a főiskolás eddig nem tapasztalt mértékben vesztette el gyökereit a válság folyamán.

A háború utáni évek főiskolás nemzedéke a nemzeti büszkeség, a hazaszeretet fogalmait közt nőtt fel. Az apák közül számosan elesettek a háborúban, a háború alatt a főiskolások ezrei áldozták életüket önként a haza eszméjéért. A főiskolások joggal kérdezik, hogy hova vezetett ez? Olyan világban élnek, amely terhes a háborútól. Ez újabb kérdéseket vet föl előttük. Ha alaposan átgondoljuk, ezekben keresendő a főiskolások világnézeti válságának gyökere. A világnézet kérdése a főiskolások számára gyakorlati kérdés. Érzik, hogy súlyos döntések előtt állanak, ezért különböző politikai csoportosulásokhoz csatlakoznak. Mindannyian felismerték, hogy cselekedni kell. Politikai döntésük előfeltételei viszont társadalmi gyökertelenségükhöz tapadnak: ez egyrészt az uralkodó rétegekhez fűződő kötelemeik elszakítását jelenti, másrészt viszont megakadályozza számukra az összefüggések helyes megértését. Az Olaszország mintájára berendezkedő államokban úgy vélik, hogy mindezeknek a kérdéseknek megtalálták a végleges megoldását. Valójában azonban csak érvelésük talált rokonszenvre bizonyos kispolgári főiskolások körében. A bizonytalan és habozó magatartású főiskolást a „fiatal erős ember“ elméletével kápráztatják, aki vas akaratával mindent helyes irányba terel. Ennek az elméletnek az eszményét fejezi ki az olasz „Duce“- s a német „Führer“-elv. Ez által kettőt vélnek elérni: először a főiskolás misztikus hittel fordul a jobb jövő felé anélkül, hogy ennek a jobb jövőnek az előfeltételét — a szerkezeti átalakulás szükségét — felismerné. Másodsor ez az elmélet bevezeti a nemzedékek harcának a fogalmát, amely szerint az „öregek“ mindent rosszul csináltak, most tehát az új „fiatal embernek“ kell mindent helyrehozni. A fiatalságot a szülőkkel szembeállító elmélet célja a hibákat a valódi összefüggésekről a régi nemzedékre hárítani. Ebben a felfogásban becsület dolga a „Vezér“ érdekében folytatott harc, a „politikai katonáskodás“. E harc folyamán a vitéz harcosok jutalma, hogy maguk is „Vezér“-vonalba emelkednek. A főiskolások — mondják — magasabb képzettségük miatt néptársaik tanítói és vezetői legyenek. Ez a felfogás ugyancsak a főiskolás becsvágyára apellál, de nem a társadalmi emelkedés, hanem a politikai vezetés értelmében.

Annak következtében, hogy a válság folyamán a tudományok, főis-

kolák és főiskolások szorosan vett „szabadság“-eszméje megszűnt, helyébe a „néphezkötött“, illetve az „állam szolgálatában álló“ tudomány eszméje került. Mussolini jelszava az iskolák és az egyetemek számára „Libro e moschetto“, (könyv és karabély). Németországban viszont „nemzeti szocialista főiskolák“-ról beszélnek. A tudományok válságát elleplezik s a szabadságfogalmat a tudomány misztikus „kötöttsége“ pótolja. A szellemi életben mutatkozó válságszerű tünetek bűnét a liberálisizmusra hárítják. Ez a felfogás természetesen „Európa újrafelosztását“ és a háború kérdését is meg akarja oldani. Hangsúlyozzák, hogy a külpolitikai kérdések csak akkor oldhatók meg, ha ők maguk erősek. Ez a fő érve különben a militarizálásnak is. A főiskolásokra ebben a folyamatban fontos feladatok hárulnak. Ők képezik a speciális technikai csapatok és altisztek táborát. Mindezzel együttjár „az európai tér újjászervezésének“ programja. Hirdetik, hogy a főiskolás ifjúság hivatott ez újjászervezés „előkészítésére“.

Igy próbálja a főiskolás ifjúság súlyos helyzetét a politika egyik ma uralkodó iránya kihasználni. Csak egyre nem képes ez a politika: a válságot mellőzni, amelynek alapján a főiskolások világnézeti szüksége keletkezett. A főiskolás ma is, mint azelőtt, elsősorban a termelési folyamatba kíván besorozódni s a „politikai katona“ funkcióját átmenetinek tekintti; reméli, hogy a „nemzeti forradalom“ befejezésével a termelési folyamatba való bekerülése is megoldást nyer. Márpedig ép' ez a remény az, amely a legkevésbé számíthat jelenleg a beteljesülésre.

(Zürich)

Szeremley László

SZELLEM, ETHIKA, HÁBORU. A Szellemi Együttműködés Nemzetközi Intézete kiadásában megjelenő *Correspondance* (a tagok elvi kérdésekkel foglalkozó levélváltását közli) legújabb kiadványában „A szellem, az ethika és a háború“ kérdésével foglalkozik. A szóbanforgó kiadvány többek között az angol Aldous Huxley s a holland J. Huizinga hozzászólását közli. Huizinga, ha a mélyebb társadalmi összefüggésekig nem is hatol, a jelenségeket éles kritikával szemléli. A mai nacionalizmusokról a következőket írja: „A modernnek nevezett civilizáció az emberi lélek három örök gyöngéjét sinyli, ezek szerintem: a gyermekesség, a babona és a képmutatás. A gyermekesség, mely valaha a nép-szórakozásokban élte ki magát, ma nyilvános, hivatalos, elismert és megszervezett. A nemzeti vagy másféle politikai reklám elfoglalta amaz igazi kultuszok helyét, amelyek megnevesítették a görögök ifjúságát. A kormányzatok nagy becsben részesítik és kultiválják mint parádét, mint a technikai tökéletesedésben való versengést, mint a nemzeti érdek megfigyeltetését... A modern civilizáció felvilágosodottnak képzelet magát, holott tömve van babonákkal. Nem beszélek a hamis miszticizmus ezer eltévelyedéséről. A technikai és politikai babonákra gondolok, a tengeralattjárók, cirkálóok, a légi vagy vegyi háború utólagos hatásosságába vetett hitre. Egy eljövendő kor mindezt közönséges babonának minősíti majd, sokkal súlyosabbnak és gyalázatosabbnak, mint a világ minden amulettjét és boszorkányságát.“

Huxley válasza a társadalmi szkepszis, keserű cinizmus és kitűnő, bár minden komoly következtetés-levonás nélküli megfigyelések szövedéke. Némely szociológus ama megállapításához, hogy az öngyilkosságok száma a háború idején összehasonlíthatatlanul kisebb, mint békeidőben, a következőket fűzi: „Az átlagember számára az emóció az, ami érdekessé teszi az életet. Az unalom az erkölcsi nyomorúság kiapadhatatlan forrása. Márpedig a háború idején szinte lehetetlen unatkozni... Számlálhatatlan férfi és nő, kinek élete békeidőben közönséges és ízetlen, a hadüzenet pillanatától kezdve hirtelen minden fajtajú heves érzésben fetreng. Szo-